

EU-S PÉNZEK: ADOK-KAPOK?

HÉTKÖZNAPI ÚTMUTATÓ AZ EU KÖLTSÉGVETÉSÉHEZ

TUDDAD, HOGY AZ EURÓPAI UNIÓ SAJÁT KÖLTSÉGVETÉSEL RENDELKEZIK, MELYEHEZ MINDEN TAGORSZÁGA HOZZÁJÁRUL?

Átlagban évente

140 000 000 000 €

befolyásolja 500 millió uniós állampolgár mindennapi életét. Az EU költségvetés az Európai Unió célkitűzéseit hivatott szolgálni, legyen az a társadalmi jóléttel, a gazdasági fejlődéssel vagy a környezettel kapcsolatos. Összességében, mindez átültethető a következők biztosításába

STABIL GAZDASÁG ÉS
FOGLALKOZTATOTTSÁG

MINŐSÉGI
OKTATÁS

JÓ EGÉSZSÉG ÉS
KIEGYENSÚLYOZOTT
TÁPLÁLKOZÁS

TISZTA
KÖRNYEZET

MEGFIZETHETŐ ÉS
HOZZÁFÉRHETŐ
KÖZLEKEDÉS

Ugyanakkor, mivel az EU költségvetése az egyes európai polgárok¹ befizetett adójából származik, a költségvetést olyan dolgokra kellene költeni, melyek a lakosság érdekeit szolgálják.

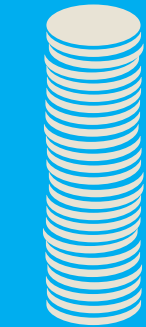
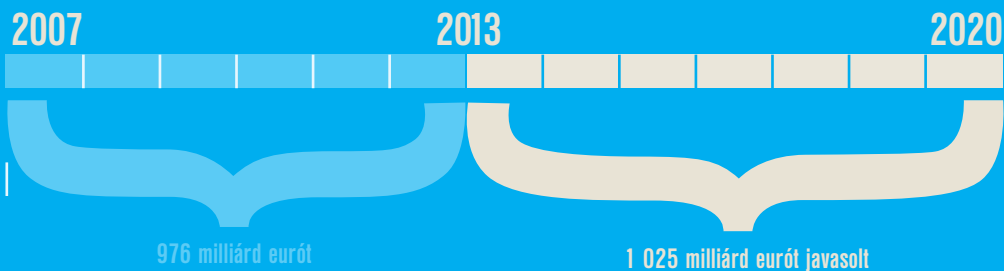
AZ EU KÖLTSÉGVETÉS GYORS ÁTTEKINTÉSE

A KÖLTSÉGVETÉS AZ EU TELJES BRUTTÓ NEMZETI JÖVEDELMÉNEK² KÖRÜLBELÜL EGY SZÁZALÉKA, 140 MILLIÁRD EURÓ ÉVENTE³,

vagy épp Magyarország éves költségvetésének körülbelül háromszorosa.

Amennyiben bölcsen költik el, ez a pénz számtalan módon szolgálhatja Európa lakosságának javát. De ahhoz, hogy így legyen, **A BEFEKTETÉS MINŐSÉGENEK** elsőbbséget kell élveznie a mennyiséggel szemben: Fel kell tennünk a kérdést, hogy **mit** fizet az EU költségvetés, és **miért**, mivel a kiadások végeredménye közvetlenül hatással van életünk minőségére.

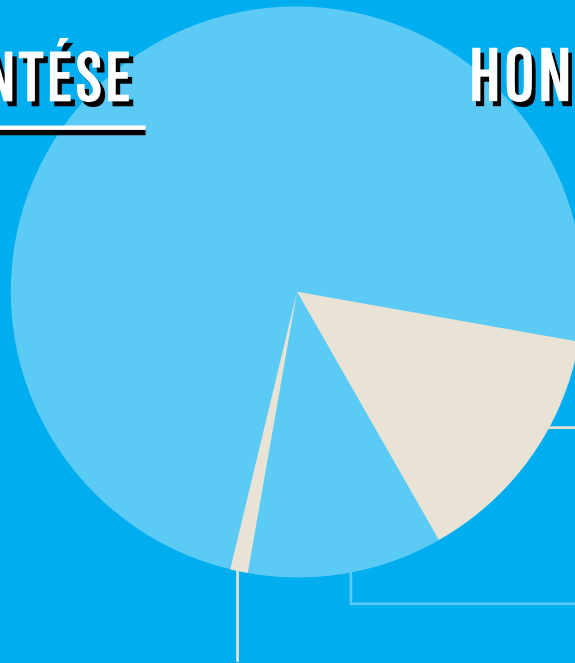
Az EU az úgynevezett „Európa 2020” stratégiában körvonalazza prioritásait ((lásd a jobb oldali ábrát). Legtöbbjük hosszú távú célkitűzés, ezáltal támogatásuk hosszú távon szükséges. Az EU hétévente tervez egy „pénzügyi keretet”, amely alapvetően a költségvetés elköltésének terve. A jelenlegi pénzügyi keret **2007-ben kezdődött**, és **2013-ig tart**, és ez idő alatt közel **ezermilliárd eurót** költöttek el Európa határain innen és túl.

1 százalékát az EU teljes bruttó nemzeti jövedelmének 1 százaléka

Magyarország éves költségvetése

A költségvetés **76 százalék**a az egyes országok bruttó nemzeti jövedelmén alapuló befizetéseiből származik, ami azt jelenti, hogy minél erősebb egy ország gazdasága, annál többel járul hozzá a költségvetéshez

Az Európába importált árukra kiszabott adókból származó bevétel a költségvetés **12 százalékát** teszi ki

A hozzáadottérték-adó (HÉA, Magyarországon: ÁFA) a költségvetés **11 százalékát** adja. Az EU tagországok a teljes HÉA bevételük egy százalékának egyharmadát adják be „a közösbe”

1 százalék egyéb bevételek

A JÖVŐ CÉLKITŰZÉSEI - EURÓPA 2020

Annak ellenére, hogy a 2020-as év gondolata távoli tudományos fantasztikumnak tűnhet, nagy szükség van a hosszú távú stratégiai tervezésre. Az EU jövőt illető iránymutatásai az úgynevezett Európa 2020 stratégia célkitűzéseiben fogalmazódtak meg, amely a tagországok közös megegyezésén alapuló, az évtized végére elérni kívánt célkitűzéseket határozza meg:

Foglalkoztatottság

a 20-64 éves korosztály legalább 75%-ának legyen munkahelye

Kutatás-fejlesztés

az EU bruttó hazai termékének 3%-át ezekre a területekre kell fordítani

Éghajlatváltozás és energia

az üvegházhatású gázok kibocsátását 20%-kal csökkenteni kell az 1990-es szinthez képest, az energia 20%-ának megújuló energiaforrásból kell származnia, és az energiahatékonyságot 20%-kal kell növelni

Oktatás

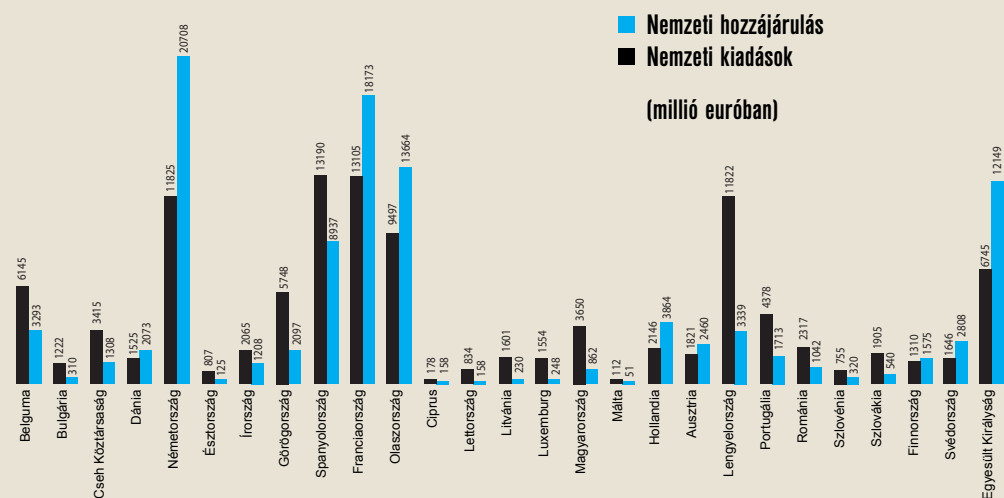
az iskolából kimaradók arányát 10% alá kell csökkenteni, és el kell érni, hogy a 30-34 éves korosztály legalább 40% rendelkezzen felsőfokú végzettséggel

Szegénység és társadalmi kirekesztettség

legalább 20 millióval kevesebb ember éljen szegénységben és társadalmi kirekesztettségben, vagy legyen ezek kockázatának kitéve

Az egyes tagállamok hozzájárulása az EU költségvetéshez nagyjából arányos az országok gazdasági jólétével. A költségvetést ezután a lényeges szakpolitikák és közös prioritások alapján felosztják. Az egyes országok EU költségvetéshez fűződő viszonyát két gyakori kifejezéssel jellemezhetjük: „nettó befizetők” azok az országok, amelyek többet fizetnek, mint amennyit kapnak, míg a „nettó kedvezményezettek” többet kapnak, mint a hozzájárulásuk. Az ábrán látható, hogy ki hova tartozik ebben a tekintetben⁴.

Annak ellenére, hogy úgy tűnhet, ebben a felállásban a „nettó befizetők” húzzák a rövidebbet, mégis számos előnyük származik belőle nekik is. A nettó befizetők közvetlenül hasznot húznak abból, hogy kereskedhetnek a nettó kedvezményezett országokban, tendereket nyernek és árukat adnak el. A közvetett hasznuk az egységes piac nyújtotta előnyökből származik. Ez azt jelenti, hogy az árukereskedelmet nem akadályozzák határellenőrzések, a költségeket nem növeli importvám, míg a közös valuta megóv az árfolyam kockázattól. A vámuniónak köszönhetően az EU-ban eladott áruk és szolgáltatások versenyelőnyvel rendelkeznek. Emiatt például 2010-ben a német árukivitel több mint 60 százaléka másik EU országokba irányult⁵.

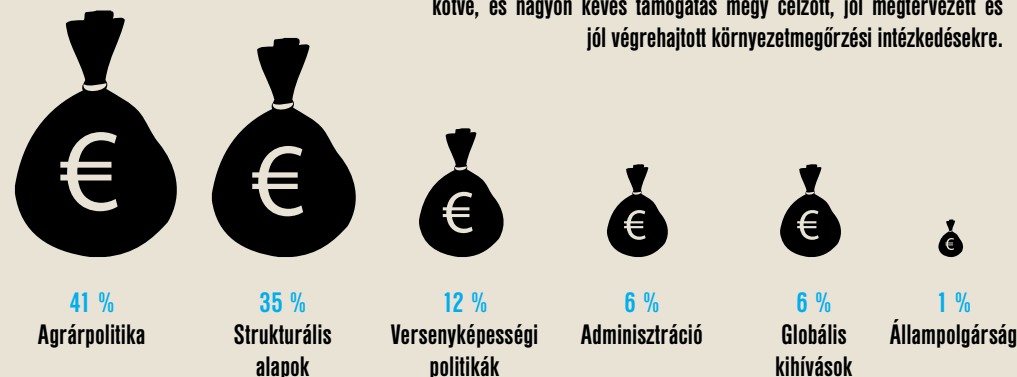
Másrészről, a nettó kedvezményezettek gazdasági hasznot húznak abból, hogy létezik egy olyan politika, amely támogatja a „gazdagabb” EU országokból importált bizonyos áruk és szolgáltatások iránti kereslet növekedését. Jól megvilágítja ezt az állítást, hogy a költségvetés minden egyes nettó eurója, melyet Lengyelországban, a Cseh Köztársaságban, Szlovákiában vagy Magyarországon fektetnek be, export formájában 61 centet hoz a nettó befizető országoknak⁶.

MIÉRT VAN SZÜKSÉG PÉNZÜGYI TRANZAKCIÓS ADÓRA?

Az Európai Bizottság 2011-ben egy új lehetséges forrást javasolt az EU költségvetés számára. Az új pénzügyi tranzakciós adó (FTT=PTA) fontos bevételi forrássá válhat, felére csökkentve a bruttó nemzeti jövedelemen alapuló hozzájárulást. Ha bizonyos pénzügyi tranzakciókra kivetnének egy egészen alacsony adót – például a részvények és kötvények kereskedésére (0,1 százalék értékben) - , vagy derivatíva ügyletekre (0,01 százalék értékben) - , 50 és 60 milliárd euró közötti összeget lehetne beszedni évente, amivel ez az ágazat tisztességes mértékben hozzájárulna az EU-s költségvetéshez ebben a válságokkal, megszorításokkal terhelt gazdasági környezetben. Az alábbi linken található bővebb információ a pénzügyi tranzakciós adóról: www.financialtransactiontax.eu.

MIRE FORDÍTJÁK A PÉNZT?

A pénz tételes rendeltetését az alábbi ábra mutatja⁷. Az EU költségvetésének legnagyobb részét – több mint 40 százalékát (jelenleg 408 milliárd euró áll rendelkezésre a 2007-2013-as időszakra) – a mezőgazdaság támogatására fordítják. Hagyományosan, a mezőgazdasági pénzek országrésze az EU Közös Agrárpolitikájának (CAP=KAP) támogatására megy. A KAP eredeti célja a fogyasztók minőségi élelmiszerhez juttatása elfogadható áron, a vidékfejlesztés támogatása, a vidéki örökség védelme, a környezet védelme és a haszonállatok jólétének biztosítása. Ennek ellenére a KAP nagy részét még mindig környezetkárosító tevékenységekre költik, mint például az iparosított élelmiszer-termelés vagy a termőföld mérgezése túlzott műtrágyázással. Habár a mezőgazdaság a legérzékenyebb a környezet minőségére, az EU költségvetésből származó agrártámogatások nincsenek magas szintű környezetvédelmi követelményekhez kötve, és nagyon kevés támogatás megy célzott, jól megtervezett és jól végrehajtott környezetmegőrzési intézkedésekre.

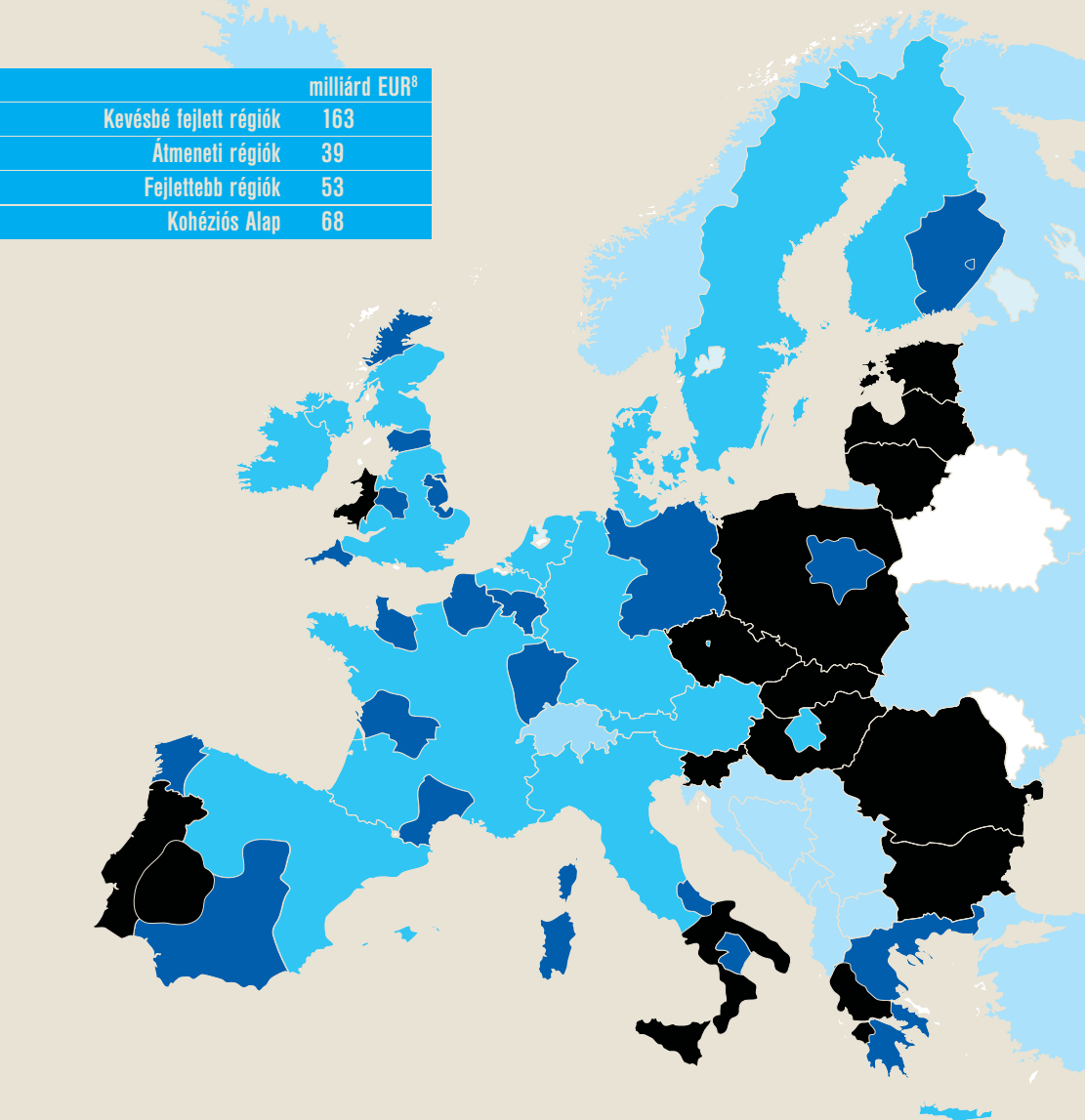
Az EU költségvetés több mint egyharmadával (374 milliárd euró a 2007-2013-ig tartó időszakban), a második legnagyobb részt az úgynevezett **strukturális alapok** teszik ki. Ebből fedezik az EU regionális fejlesztési politikáját, melynek átfogó célja a jövedelem, vagyon és fejlettség terén mutatkozó egyenlőtlenségek csökkentése az Európai Unió területén. A strukturális alapok több részre oszlanak:

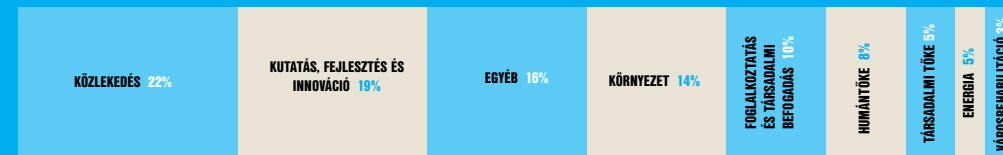
Az Európai Regionális Fejlesztési Alap elsősorban olyan térségeket támogat, ahol az egy főre jutó bruttó hazai termék az EU átlag 75 százalékánál alacsonyabb. Ezek a hátrányos helyzetű térségek különböző formákban részesülnek az EU-s támogatásokból, mint például az infrastruktúra befektetések, városi területek megtisztítása, kis- és középvállalkozások támogatása új munkahelyek teremtésére, vagy a helyi munkaerő piac feltételeinek javítása.

A STRUKTURÁLIS ALAPOK ELOSZTÁSA

- kevésbé fejlett régiók (ahol a GDP nem éri el az EU-s átlag 75%-át)
- átmeneti régiók (ahol a GDP az EU-s átlag 75 és 90%-a között van)
- fejlettebb régiók (ahol a GDP magasabb az EU-s átlag 90%-ánál)

AZ EU REGIONÁLIS FEJLESZTÉSI BEFEKTETÉSEI

Annak ellenére, hogy a strukturális alapok az EU közös célkitűzéseit hivatottak támogatni, a tagországok rendszeresen figyelmen kívül hagyják az eredeti szándékat. Például, amint az ábra mutatja, a **Kohéziós Alap legnagyobb hányada a közlekedésre jut, abból is leginkább úthálózatok fejlesztésére.** Ennek eredményeképp, az autók okozta szennyezés növekszik, zavarva mind a városban élő, mind a vidéki lakosságot. Az utakra-utaltság csökkentése tisztább levegőt biztosít, és csökkentheti Európa olajfüggőségét, ugyanakkor a másik közlekedési módra váltás új munkahelyeket teremthet. Az, hogy az útpépítés elsőbbséget élvez az egyéb közlekedési módokkal szemben, hatással van a lakosságra, különösen Közép- és Kelet-Európában, ahol a közösségi közlekedés fontosabb szerepet játszik, hiszen ebben a térségben háromból csak egy embernek van autója⁹. A közösségi közlekedés fejlesztésének, támogatásának hiánya ugyanis általában vonat vagy autóbusz járatok megszüntetését vonja maga után.

Hivatalosan a regionális fejlesztési támogatások **14 százalékát** környezetvédelemre fordítják, **de valójában** eltolódik a hangsúly, és a problémákkal leginkább azután foglalkoznak, miután bekövetkeztek, ahelyett, hogy elsősorban a megtörténésüket akadályozták volna meg. Például a környezetterhelő szennyvíztisztító telepek vagy hulladékégetők építése helyett a lakosság közvetlen javát szolgáló intézkedéseknek kellene elsőbbséget élvezniük. Az energiahatékonyság javítása, mint például a lakásunk vagy házunk hőszigetelése, csökkentheti az energiaszámlánkat, és új munkahelyeket, illetve üzleti lehetőségeket teremt; míg a hulladékok keletkezésének megelőzése és a hulladékok újrahasznosítása tisztább levegőt és egészségesebb környezetet eredményez.

VANNAK AZONBAN JÓ PÉLDÁK IS AZ EU-S FORRÁSOK ELKÖLTÉSÉRE:

Kerékpárút-fejlesztés társadalmi nyomásra Magyarországon

Korábban nem volt számottevő a kerékpáros közlekedés Veszprémben, azonban ez gyökeresen megváltozott, mióta egy négy civil szervezet által kezdeményezett aláírásgyűjtés és a környékbeli települések támogató fellépése nyomán a város - jórészt európai uniós forrásból - a kerékpárút-hálózat jelentős fejlesztésébe kezdett. Előbb a várost Balatonalmádival összekötő kerékpárút épült meg, ami a turisztikai célú kerékpáros forgalom növekedését eredményezte. A növekvő kerékpározási kedvvel igény mutatkozott a városi biciklizési lehetőségek fejlesztésére is. A komplex kerékpárút-hálózat több szakaszban készül el, egymáshoz illeszkedő, az Európai Regionális Fejlesztési Alapból támogatott projektek révén. Pl. a munkába járást segítő a Belvárostól a Déli Intézményközpontig épített kerékpárút; a beruházáshoz kerékpártárolók és biztonsági berendezések telepítése is kapcsolódik. A tervek szerint a teljes hálózat kialakítása számos oktatási, közigazgatási és közszolgáltató intézmény és több száz munkahely kerékpáros megközelíthetőségét javítja, a kerékpáros forgalom 3%-ról 10%-ra nő 2013-ra, miközben a motorizált közlekedés aránya - és ezzel együtt az üvegházhatású gázok kibocsátása - jelentősen csökken.

Az EU költségvetése egyéb területeket is támogat. Európa világgazdasági versenyképességének felfrissítése érdekében a költségvetés öt százaléka a kutatás-fejlesztés támogatására szolgál, míg hét százaléka az egységes piac, az oktatás és képzés támogatására. A pénz egy része az EU-n kívüli projekteket támogat. Az **Előcsatlakozási Támogatási Eszköz** egy százalékban részesül, és a csatlakozás előtt álló országok gazdasági, társadalmi és vidékfejlesztési projekteit támogatja. Egy másik egy százalékot az **Európai Szomszédsági és Partnerségi Támogatási Eszköz** kap, amely a volt Szovjetunió, Észak-Afrika és a Közel-Kelet országaiiban tevékenykedik, segítve az átmenetet a demokráciába és a piacgazdaságba, és olyan területeken mint az emberi jogok, a fenntartható fejlődés és a civil társadalom erősítése. A **Fejlesztési Együttműködési Eszköz** a költségvetés két százalékát kapja, és alapjában véve hasonló célkitűzései vannak, mint a fent említett két eszköznek; tevékenységét Latin-Amerika, Ázsia, az Öböl-térség és Dél-Afrika 47 fejlődő országában folytatja.

A JÖVŐBELI REGIONÁLIS POLITIKA 10-ES ELLENŐRZŐ LISTÁJA

Amennyiben Európa tényleg el kíván mozdulni a fenntartható gazdaság irányába, a jövőbeli EU támogatásoknak a következő irányelvek alapján kell megvalósulniuk:

- 1 Az energia- és nyersanyag-takarékosság biztosítása
- 2 A megújuló energiaforrások hasznosításának támogatása
- 3 Környezetbarát energia infrastruktúra fejlesztése, pl. intelligens energiahálózatok kialakítása
- 4 A lakóházak és az épületállomány energiatakarékossági célú felújítása, a passzív házak népszerűsítése
- 5 A korszerű ipari öko-innovatív termékek és folyamatok fejlesztése
- 6 A közlekedési igények csökkentése, ezáltal az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése
- 7 A hulladékok keletkezése csökkentésének népszerűsítése, a keletkező hulladékok újrahasznosítása
- 8 Környezetvédelmi szempontból indokolt infrastruktúra létesítése, az élőhelyek és ökoszisztémák védelmének és helyreállításának támogatása
- 9 Az emberek és a környezet számára kártékony beruházások megelőzése, környezet- és természetvédelmi szemléletformálás
- 10 A lakosság bevonása az EU támogatások tervezésébe és elköltésébe

KI GAZDÁLKODIK A PÉNZZEL?

Minden évben készül egy, a tágabb, hétéves pénzügyi kerethez igazodó éves költségvetés. Az Európai Bizottság előterjeszti a költségvetést az Európai Unió Tanácsának – azaz a tagállami kormányok képviselőinek – és az Európai Parlamentnek. Egyeztetéseket követően – esetleges módosításokkal – a Bizottság indítványát elfogadják.

Ez persze nem azt jelenti, hogy a költségvetéssel kapcsolatos minden döntés Brüsszelben születik. Annak ellenére, hogy az Európai Bizottság a felelős a költségvetésért, **annak majdnem 80 százalékát a tagországok költik el.** A nemzeti kormányoknak kell gondoskodniuk arról, hogy a pénzt megfelelően költsék el. Amennyiben mulasztást követnek el, az Európai Bizottság közbeavatkozhat, és néhány esetben akár fel is függesztheti vagy végleg le is állíthatja a kifizetést.

AZ EU KÖLTSÉGVETÉS-GAZDÁLKODÁSA – FELELŐSSÉGI KÖRÖK

Az is az egyes országok határozhatják meg, hogy a költségvetésből kapott pénzt hogyan költsék el. Minden ország benyújtja Brüsszelnek a nemzeti kiadási stratégiáját és kötelezettségvállalását, hogy bemutassa, hogyan kívánja átültetni az uniós célkitűzéseket ország-specifikus terveibe, a partnerségi szerződésbe, ill. az „operatív programokba” (OP-k). Ezekben az operatív programokban konkrét befektetési prioritásokat és célokat fogalmaznak meg. Az operatív programok megvalósítása azután a (regionális vagy országos) közreműködő szervezeteken és irányító hatóságokon múlik, amelyek kiválasztják azokat a projekteket, melyek a közigazgatás által megszabott kritériumoknak legjobban megfelelnek – lehetőleg az egyes régiók sajátos adottságainak és igényeinek figyelembevételével.

KI VEHET RÉSZT?

Az uniós költségvetés hatékonyabb és eredményesebb kezelése és felhasználása érdekében az Európai Bizottság nemrégiben átdolgozta az úgynevezett „partnerségi elvet”. Ez annyit jelent, hogy az EU költségvetéséről szóló, országos és helyi-társági szintű döntések esetén be kell vonni különféle partnereket: egyesületeket, nonprofit szervezeteket, vállalkozásokat, szakszervezeteket stb. A bevonás, a részvétel közelebb hozza az EU szakpolitikáit a lakossághoz, és megerősíti a bizalmat azokban az intézményekben, melyek alakítják és végrehajtják azokat. A nyilvánosság részvétele segít megelőzni a csalást és a közpénzekkel való visszaéléseket is. A nyilvánosság részvételének előmozdítására az első lépés az információ közzététele; a lakosság ennek ismeretében megalapozott döntést tud hozni arról, hogy milyen célok támogatását szeretné látni lakóközösségében.

TÖBBFÉLE MÓDON LEHET KÖZVETLENÜL BEKAPCSOLÓDNI A FOLYAMATBA

A programozási időszakban amikor egy ország arról dönt, hogyan költse el a pénzt – a határozott közvélemény és a közreműködőktől származó információ rendkívül hasznos. A lakosság befolyásolni tudja a helyi, regionális és még a nemzeti szintű döntéseket és döntéshozókat is: saját megoldási javaslataival, a nem-kormányzati szervezetek támogatásával és felelős cselekedetek követelésével.

A végrehajtási időszakban a javaslatlétet, a monitorozás és annak bebiztosítása, hogy minden terv szerint halad, számos szereplő közös feladata, amelyben hatóságok, önkormányzatok vagy szövetségeik, közigazgatási szervek, civil szervezetek is részt vehetnek. Amennyiben valamilyen visszaélésre gyanakszol, hívd fel rá a valamely nem-kormányzati szervezet figyelmét, hogy nézzen utána az ügynek.

Hogyan lehetsz kedvezményezett
Amennyiben vállalkozóként vagy más szervezet keretében keresed projektötleted forrását, elképzelhető, hogy van pénz számodra. Az újító ötletekre mindig szükség van!

BIZTOSÍTS FÉNYESEBB JÖVŐT EURÓPÁNAK

Úgy tűnik, lassan változnak az idők. Jelenleg az Európai Bizottság azt javasolja a következő, 2014-ben kezdődő hétéves költségvetési időszakra, hogy a teljes EU költségvetés legalább 20 százalékát (durván 205 milliárd eurót) a globális felmelegedés és a környezetvédelem állította kihívások kezelésére költse. Mivel a probléma nem korlátozódik csupán a környezetre, ez azt jelenti, hogy szükséges befektetni az oktatás és képzés, közlekedés és mezőgazdaság területein is.

2013 elején születnek meg a végső döntések az EU következő költségvetéséről, és rajtad múlik, hogy hasznos legyen a lakoságnak is. Szólj bele te is!

További információ:

www.bankwatch.org/verseny
www.bankwatch.org/eufunds

- ¹ Az EU költségvetéséhez közvetve minden európai polgár hozzájárul azáltal, hogy termékeket és szolgáltatásokat vásárol és megfizeti a helyi adókat. 2010-ben ez a hozzájárulás minden magyar állampolgár részéről átlagosan 86,25 euró volt, amit érdemes összehasonlítani a magyar kormány éves kb. 5009 euró/ló kiadásával. Ugyanebben az évben az EU-tól kapott támogatások fejeként 365 eurót tettek ki.
- ² A bruttó nemzeti jövedelem (GNI) az adott ország állampolgárai által egy bizonyos időszak (általában egy év) alatt realizált elsődleges jövedelmek összege. Gyakran használják egy ország gazdasági állapotának, valamint életszínvonalának mérésére.
- ³ Mindkét adat a 2012. évi költségvetésre vonatkozik.
- ⁴ Európai Bizottság, Költségvetési Főigazgatóság. Pénzügyi jelentés 2010. Brüsszel, 2011.
- ⁵ Európai Bizottság, Eurostat. Fókuszban a statisztika 2012/3. Luxembourg, 2012.
- ⁶ Lengyel Regionális Fejlesztési Minisztérium, Strukturális Kutatások Intézete. "A kohéziós politika 'visegrádi országokbeli' végrehajtásából az EU-15 ország számára származó előnyök értékelése." Varsó, 2012.
- ⁷ Európai Bizottság, Költségvetési Főigazgatóság. Új pénzeszközök, jobb szabályok. Brüsszel, 2008.
- ⁸ Európai Bizottság. Kohéziós politika 2014-2020 - Befektetés a növekedésbe és a munkahelyekbe. Luxembourg, 2011.
- ⁹ Európai Bizottság. Eurostat. 'A NUTS 2 régiók motorizálási aránya, 2009. január 1-jén'.

E kiadvány az Európai Unió támogatásával készült. A tartalmáért kizárólag a KKE Bankfigyelő Hálózat felel, az semmiképp sem tekinthető az Európai Unió álláspontjának.

Fontos, hogy Európa és lakossága eldöntse, milyen típusú társadalomban szeretne élni, és hogyan elégítse ki alapvető szükségleteit a jövőben. Az EU költségvetéséből származó pénz kulcsfontosságú szerepet játszik, mivel a ma születő döntések adják meg Európa haladási irányát a következő évtizedekre. Noha a Brüsszelben hozott döntések sokszor úgy tűnnek, mintha egy másik bolygóról érkeznének, mégis hatással vannak az egyes országok magatartására, akár csak a régióban hozott döntésekre. Reményeink szerint ez az útmutató segít jobban megérteni az európai uniós költségvetést, hogy az hogyan működik, és hogyan vehetsz részt a folyamatban.

További információ:

www.bankwatch.org/verseny